

Türkiye'de Yerinden Yönetim: Yerel Yönetimler

11 . HAFTA

Yerel Yönetimler (Anayasa, m. 127)

- İl, belediye, köy halkının yerel-ortak ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan, kanunla düzenlenen ve karar organları seçimle oluşturulan kamu tüzel kişileri.
- Kuruluşları, görev ve yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir.
- Görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır.
- Merkezi yönetimin yönetsel vesayet denetimine tabiidirler.
- Cumhurbaşkanı'nın izni ile belirli bir kamu hizmetinin görülmesi amacıyla kendi aralarında birlik kurabilirler.

Yerel Yönetimler

- Görevlerin niteliği: siyasal tercihlerle belirlenen yerel, ortak ihtiyaçlar
- Görev alanı: belirli bir coğrafi alan (belediye/il, köy sınırı)
- Organların göreve gelişi:
 - Yerel seçimler (meclis üyeleri, belediye başkanı, muhtar ile belediye encümeni, il encümeni ve ihtiyar heyetinin seçilmiş üyeleri)
 - Atama: Vali (il özel idaresi); belediye encümeni, il encümeni ve ihtiyar heyetinin atanmış üyeleri

Yerel Yönetimler

- İl özel idaresi (51)
 - Kuruluş: kanun
 - Organlar: il genel meclisi, il encümeni, vali
- Belediye (1.389)
 - Kuruluş: kanun veya Cumhurbaşkanı kararı (nüfus koşulu)
 - Organlar: belediye meclisi, encümen, belediye başkanı
- Köy (18.293)
 - Kuruluş: yönetsel işlem (İçişleri Bakanlığı kararı)
 - Organlar: köy derneği, ihtiyar heyeti, muhtar

İl Özel İdaresi

- “İl halkının mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi”dir. (5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu)
- Organlar:
 - Karar organı: İl genel meclisi (seçimle oluşur)
 - Karar ve danışma organı: İl encümeni (il genel meclisinden seçilmiş üyeler + İl özel idaresinin atanmış yöneticileri)
 - Yürütme organı: Vali

İl Özel İdaresi

- Görev ve yetkiler:
 - İl sınırları içinde: Gençlik ve spor, sağlık, tarım, sanayi ve ticaret; il çevre düzeni plânı, bayındırlık ve iskân, toprağın korunması, erozyonun önlenmesi, kültür, sanat, turizm, sosyal hizmet ve yardımlar, yoksullara mikro kredi verilmesi, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları; ilk ve orta öğretim kurumlarının arsa temini, binalarının yapım, bakım ve onarımı vb.
 - Belediye sınırları dışında: İmar, yol, su, kanalizasyon, katı atık, çevre, acil yardım ve kurtarma; orman köylerinin desteklenmesi, ağaçlandırma, park ve bahçe tesisi.

il Özel İdaresi

- Görev ve yetkiler (merkezi idareye aracılık) :
 - Merkezi idare kuruluşlarının; yapım, bakım ve onarım işleri, devlet ve il yolları, içme suyu, sulama suyu, kanalizasyon, enerji nakil hattı, sağlık, eğitim, kültür, turizm, çevre, imar, bayındırlık, iskan, gençlik ve spor gibi hizmetlere ilişkin yatırımlar ile diğer yatırımları, kendi bütçelerinde bu hizmetler için ayrılan ödenekleri il özel idarelerine aktarmak suretiyle yapılır.

Belediye

- “Belde sakinlerinin mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi.” (5393 sayılı Belediye Kanunu)
- Organlar
 - Belediye meclisi: Karar organı, seçimle oluşur.
 - Encümen: Karar ve danışma organı. Seçilmiş yeler + atanmış belediye yöneticileri
 - Belediye başkanı: Yürütme organı; genel ilke seçimle gelmesi.

Belediye

- Görev ve yetkiler:
 - İmar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; coğrafi ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans; şehir içi trafik; defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar; konut; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım; sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi vb.
 - İsteğe bağlı görevler: Kamu okulu binalarının inşaatı ile bakım ve onarımı ile her türlü araç, gereç ve malzemenin temini; sağlık tesislerinin açılması ve işletilmesi; mabetlerin yapımı, bakımı, onarımı; gıda bankacılığı; kültür ve tabiat varlıkları ile tarihi dokunun korunması vb.

Köy

- 1924 tarihli, 442 sayılı Köy Kanununda köy; nüfusu iki binden az yurtlar olarak tanımlanmakla birlikte günümüzde nüfusa dayalı bu tanımın bir anlamı kalmamıştır.
- Organlar:
 - Köy derneği: Köyde yaşayan seçmenlerdir; pratikte yalnızca seçme işlevini görmektedir.
 - İhtiyar meclisi: Köy derneğince seçilen üyeler + köyde görevli öğretmen ve imamdan oluşur.
 - Muhtar: Köy tüzel kişiliğinin başı ve yürütme organıdır (seçimle göreve gelir). Muhtar köyde aynı zamanda devletin memurudur; köydeki devlet işlerini (nüfus, askerlik, vergi vb) yapmakla yükümlüdür.

Köy

- Görev ve yetkiler:
 - Köy Kanunu köyün görevlerini zorunlu ve isteğe bağlı olmak üzere iki sınıfta düzenlemiştir.
 - Her iki kümedeki görevler, 1920’li yılların koşullarında, kapsamı oldukça geniş belirlenmiştir; altyapı, sağlık, çevre, sosyal yardım, okul yapımı, ağaçlandırma; köyün kendi kendine yeter bir ekonomi olması için isteğe bağlı görevler (marangoz, demirci, berber yetiştirmek, dokuma atölyesi kurmak vb.).

Yerel Yönetimler-Yeniden Yapılanma

- 2000'li yıllarda yapılan düzenlemelerle yerel yönetimler yeniden yapılandırılmıştır.
- 2004 ve 2005 yıllarında Belediye Kanunu, İl Özel idaresi Kanunu ve Büyükşehir Belediye Kanunları tümüyle yenilenmiştir.
- Yeni düzenlemelerle merkezi yönetimin görev ve yetkileri artırılmış; vesayet denetimi önemli ölçüde zayıflatılmış ve yerel meclislerin özerklikleri artırılmış; yerel hizmetlerin piyasa güçlerince üretilmesinin kapsamı daha da genişletilmiş ve sözleşmeli personel istihdamı kolaylaştırılmıştır.

Yerel Yönetimler-Yeniden Yapılanma

- 2013 düzenlemesi (6360 ve 6447 sayılı kanunlar):
 - BŞB sayısı 16'dan 30'a çıkarıldı (Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa, Van ve Ordu).
 - BŞB statüsüne geçen 14 ilde toplam 27 ilçe kuruldu.
 - BŞB'nin bulunduğu illerde il özel idareleri kaldırılarak, BŞB sınırı il sınırı ile eşitlendi.
 - illere bağlı ilçelerin mülki sınırları içerisinde yer alan köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırıldı.
 - Nüfusu 2.000'nin altındaki 559 belediyenin tüzel kişilikleri Mart 2014'te sona erdi.

Yerel Yönetimler-Yeniden Yapılanma

- Mart 2014'te yapılan yerel seçimlerle birlikte;
 - 30 il özel idaresi
 - Yaklaşık 1.600 belediye
 - 16.000 köy tarihe karıştı

Yerel Yönetimler-Yeniden Yapılanma

- Anayasa uyarınca günümüzde her ne kadar Türkiye’de üç tür yerel yönetim kuruluşu var olmakla birlikte bu üçlü sistem artık ülkenin tümünde geçerli değildir.
- 30 ilde yerel yönetim kuruluşları yalnızca belediyelerdir. Şimdilik yalnızca 51 ilde il, özel idaresi, belediye ve köy olmak üzere üç ayaklı yerel yönetim sistemi sürmektedir.
- Bu düzenlemeler ile yerel yönetimlerde merkezinde belediyenin yer aldığı yeni bir merkeziyetçilik yaratılmıştır.

BŞB Yasasında geri adım: kırsal mahalleler

- 2020 yılında 7254 sayılı yasa ile büyükşehir belediyelerinde mahalleye dönüştürülen köy ya da belde belediyelerinin «kırsal mahalle» adıyla yeni bir statüye geçebilmesi düzenlenmiştir. “Kırsal mahalle” statüsüne kavuşacak yerler vergi, harç ve su ücreti ödemelerinde muafiyet ya da indirimden yararlanabilecektir.
- Ancak bu statüye geçiş bir dizi koşula bağlıdır.
- Statü değişikliği her bir mahalle için, sosyo-ekonomik durumu, şehir merkezine uzaklığı, belediye hizmetlerine erişebilirliği, mevcut yapılaşma durumu vb özellikler dikkate alınarak ilgili ilçe belediye meclisinin kararı ve teklifi üzerine büyükşehir belediye meclisinin alacağı karar ile olanaklıdır.

Yerel Yönetimler: sayısal veriler

Yerel Yönetim (Nisan 2021)	Sayı
İl Özel idaresi	51
Belediye	1.390
Büyükşehir Belediyesi	30
Büyükşehir Belediyesi / ilçe	519
İl	51
İlçe	403
Belde	387
Köy	18.293
Toplam	19.734
Kaynak: İçişleri Bakanlığı	